

Handläggare
Helen Slättman
Elisabet Bremberg
Telefon: 08-508 29 332/372

Till
Kommunstyrelsen

Vision 2040 – Ett Stockholm för alla

Stadsledningskontorets förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige att besluta följande.

1. Förslaget till vision för Stockholms stad godkänns, bilaga 1.
2. Kommunstyrelsen ska beakta visionen vid upprättande av förslag till budget.
3. Samtliga nämnder ska utgå från visionen i sin verksamhetsplanering och vid framtagandet av strategiska planer
4. Stockholms Stadshus AB uppmanas att ge samtliga bolagsstyrelser i uppdrag att utgå från visionen i sin verksamhetsplanering och vid framtagandet av strategiska planer.
5. Uppföljning av Vision 2040 – Ett Stockholm för alla ska ske inom ramen för det integrerade systemet för ledning och uppföljning av stadens ekonomi och verksamhet (ILS).
6. Kommunstyrelsen ges i uppdrag att utarbeta förslag till hållbarhetsmått för att följa genomförandet av visionen.
7. Kommunstyrelsen ska utarbeta en kommunikationsplan för Vision 2040 – Ett Stockholm för alla.

Kommunstyrelsen beslutar, under förutsättning att kommunfullmäktige beslutar enligt ovan, följande.

1. Stadsdirektören ska ta fram en kommunikationsplan för Vision 2040 – Ett Stockholm för alla.

Ingela Lindh
Stadsdirektör

Sverker Henriksson
Avdelningschef

Sammanfattning

I detta ärende lämnas förslag på en ny vision för Stockholm med riktning mot år 2040. Vision 2040 – Ett Stockholm för alla – är ett strategiskt åtagande från Stockholms stads sida att arbeta med under kommande decennier. Förslaget till vision speglar på ett tydligt sätt stadens ambition att skapa en mer jämlik och sammanhållen stad.

I förslaget till ny vision anförts att Stockholm år 2040 kommer att vara en fantastisk stad för alla. Här har alla barn och vuxna framtidstro och möjligheter att förverkliga sina liv. Stockholm är en sammanhållen stad som sjuder av liv och rörelse i alla stadens delar. Den offentliga välfärden är en grund för livskvalitet och trygghet för stockholmarna under livets alla skeden.

Naturens stillhet nära storstadens intensitet utmärker Stockholm. Smarta lösningar gör det enkelt för alla stockholmare att leva miljövänligt. Utan att äventyra förutsättningarna för framtida generationer växer staden med människan som utgångspunkt och med respekt för naturens gränser.

Stockholm är nytänkandets centrum i världen. Det gynnsamma innovationsklimatet får företag och människor att blomstra. Näringslivets mångfald och det livslånga lärandet ger alla stockholmare frihet att följa och förverkliga sina drömmar. Stockholm är en central nod i ett globalt nätverk av framgångsrika städer. En stad i världen, men också en världens stad som attraherar internationella entreprenörer, studenter och besökare.

Ingenstans är demokratin mer vital än i Stockholm. Stockholmarna är delaktiga i dess utveckling och känner samhörighet med sin stad och deras engagemang tas tillvara och ger riktning åt framtiden. Stockholm är ett föredöme i skyddet av de mänskliga rättigheterna. Lika rättigheter och stora möjligheter kommer alla till del i en stad tillgänglig för alla.

Bakgrund

Våren 2007 fattade kommunfullmäktige beslut om en långsiktig vision för ett Stockholm i världsklass år 2030. Visionen hade tagits fram i ett brett samarbete mellan förvaltningar och bolag inom staden under åren 2005-2007. Utgångspunkten var ett antal framtidsanalyser av Stockholms utveckling och Territorial Reviews Stockholm, där OECD utvärderade regionens styrkor och utmaningar. Visionen innehöll följande tre övergripande teman för Stockholms utveckling.

- Mångsidig och upplevelserik
- Innovativ och växande
- Medborgarnas Stockholm

Utifrån ett uppdrag från kommunfullmäktige började stadsledningskontoret hösten 2012 att arbeta fram ett förslag till en reviderad Vision 2030. Våren 2014 remitterades detta förslag till samtliga nämnder och bolagsstyrelser. Förslaget behandlades dock inte av kommunfullmäktige. I stadens budget för år 2015 angavs att stadens övergripande vision skulle revideras med utgångspunkt i det remitterade ärendet samt kommunfullmäktiges nya mål.

Kommunfullmäktige beslutade den 19 oktober 2015 att godkänna Vision 2040 – Ett Stockholm för alla. Detta beslut upphävdes dock av förvaltningsrätten i Stockholm den 31 oktober 2016, med hänvisning till att ärendet inte har beretts i enlighet med 5 kap. 26 § i kommunallagen. Förslaget till Vision 2040 har enligt domen inte remitterats som ett nytt ärende till stadens berörda nämnder, utan utgår från den tidigare revideringen av Vision 2030 och de långsiktiga mål som framgår av kommunfullmäktiges budget för 2015. Det förslag till Vision 2040 – Ett Stockholm för alla, som godkändes av kommunfullmäktige hösten 2015 redovisas därför på nytt i detta ärende, mot bakgrund av domen i förvaltningsrätten.

Ärendet

I detta ärende redovisas ett förslag till en ny långsiktig vision för staden, Vision 2040 – Ett Stockholm för alla. Visionsförslaget utgår från den tidigare revideringen och de långsiktiga mål som framgår av kommunfullmäktiges budget. Visionen är nu, i likhet med budgeten, indelad i fyra huvudteman med samma utgångspunkter som kommunfullmäktiges inriktningsmål:

- Ett Stockholm som håller samman
- Ett klimatsmart Stockholm
- Ett ekonomiskt hållbart Stockholm
- Ett demokratiskt hållbart Stockholm

I framtagandet av det nya förslaget till vision har även underlag från den sociala hållbarhetskommisionen använts. En analys av den förväntade utvecklingen fram till år 2040 har gjorts liksom en genomgång av styrkor och svagheter med den tidigare visionen.

Ökade kunskaper om social hållbarhet

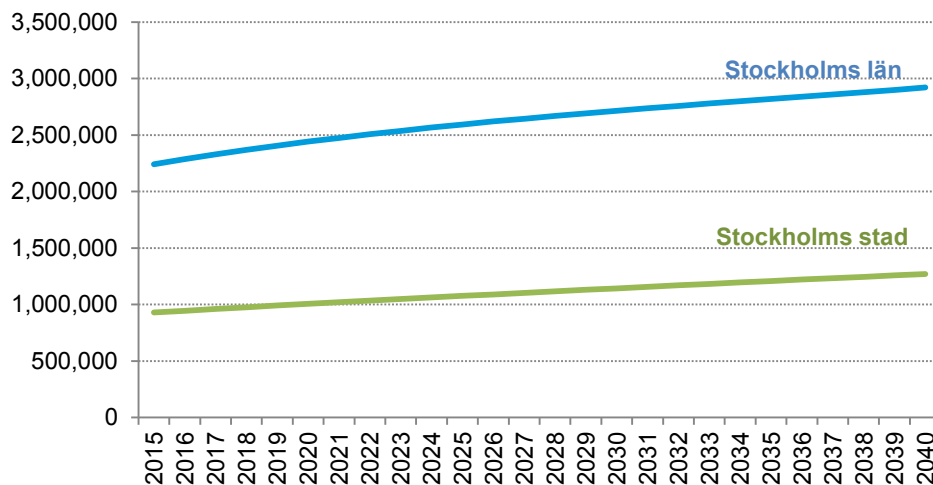
Ett stort antal av fullmäktiges mål för verksamhetsområdena speglar de politiska ambitionerna att skapa en mer jämlik och sammanhållen stad. Det pågående arbetet i Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm är därmed särskilt prioriterat med tydliga kopplingar till den långsiktiga visionen och dess utmaningar.

Kommissionen presenterade i juni 2015 en första rapport – *Skillnadernas Stockholm* – med syfte att ge en samlad bild av hur skillnader i livsvillkor i Stockholms stad har utvecklats över tid. Rapporten behandlar fem områden: Välbefinnande och hälsa, Uppväxtvillkor och utbildning, Arbete och försörjning, Boende och stadsmiljö samt Demokrati och trygghet.

För Stockholms stad som helhet visar rapporten på en positiv utveckling. Stockholmarna lever allt längre, sysselsättningen ökar och inkomsterna stiger. Men samtidigt har skillnaderna mellan grupper och stadsdelar vuxit och på vissa områden har utvecklingen gått åt fel håll. Boendesegregationen ökar liksom skillnaderna mellan olika gruppers hälsa, utbildning och anknytning till arbetsmarknaden. Rapporten har ökat kunskapen om ojämnliga förutsättningar i staden och har varit ett viktigt underlag i framtaganden av förslaget till ny vision.

Förutsättningar för Stockholm år 2040

Förslaget till ny vision blickar fram mot år 2040. Sedan den nuvarande visionen togs fram under 2006 och 2007, har omvärlden förändrats och därmed också stadens långsiktiga förutsättningar. Det mest tydliga är befolkningstillväxten som har gått betydligt snabbare än beräknat. Stockholm kommer att vara en miljonstad redan år 2020 och inte år 2030, vilket det tidigare visionsarbetet utgick ifrån. År 2040 beräknas Stockholms stads befolkning vara kring 1 270 000 invånare, samtidigt som folkmängden i länet närmar sig tremiljonersstrecket. Det innebär en befolkningsökning på nära 700 000 i länet där staden står för knappt hälften av ökningen.

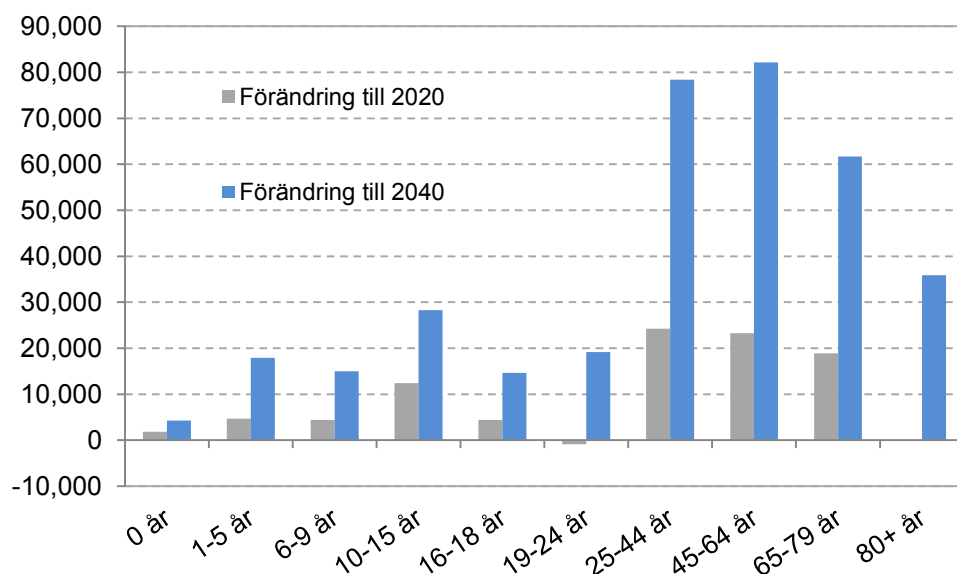
Befolkningsutvecklingen i Stockholms stad och län fram till år 2040

Källa: Sweco och TMR (Stockholms läns landsting)

Stadens befolkningsökning förklaras till största delen av ett fortsatt högt födelsenetto, det vill säga att det föds fler barn än vad det är invånare som dör. Födelsenettet väntas öka något från dagens nivå på 7 500 till omkring 10 000. Ökningen beror på att antalet kvinnor i barnafödande åldrar ökar. Även flyttnettot, det vill säga inflyttare minus utflyttare, väntas bidra till befolkningsökningen under hela perioden.

I stort sett alla åldersgrupper väntas öka under prognosperioden. Den demografiska utvecklingen innebär att dock att behoven kommer att växla över tid. En snabb ökning av antalet barn i början av prognosperioden innebär ett ökat behov av förskolor och skolor. I början av 2020-talet kommer fler personer upp i 80-årsåldern och därmed förväntas efterfrågan på äldreomsorg och äldreboenden öka.

Förändring av Stockholm stads befolkning till år 2020 och 2040 jämfört med år 2014

Källa: Sweco

Den snabba befolkningstillväxten skapar stora utmaningar för att planera framtidens Stockholm och tillgodose alla de olika behov och önskemål som dagens och morgondagens invånare har. Målet är ett socialt, ekologiskt, ekonomiskt och demokratiskt hållbart Stockholm år 2040, som ger alla stockholmare chansen att växa.

Stadens service behöver anpassas till en växande befolkning men också utvecklas för att svara mot de behov som invånarna förväntas ha år 2040. Medarbetare med rätt kompetens behöver rekryteras till alla verksamheter som finansieras av staden. Fler bostäder och lokaler för offentlig service samt kommersiella lokaler kommer att behövas. Samtidigt behöver Stockholms blå och gröna värden värnas och framkomligheten tryggas med en utbyggd kollektivtrafik och ett utbyggt gång- och cykelvägnät.

Viktiga utvecklingstendenser med utblick mot år 2040

Även omvärlden förändras. Påverkan från omvärlden ökar snabbt dels genom en ökande konkurrens om investeringar, kunskap och kapital och dels i form av ett snabbt ökande informationsflöde, digitalisering och influenser från omvärlden. Dessa allt snabbare förändringar behöver staden ha kunskap om och hela tiden anpassa sig till för att kunna ge medborgarna en så bra service som möjligt.

Stockholm är en attraktiv stad i en innovativ och stark region där det finns goda möjligheter till utveckling för både invånare, företag

och andra organisationer. Stockholm är samtidigt en stad med tydliga sociala och ekonomiska skillnader. Under de senaste decennierna har skillnaderna i livsvillkor i vissa avseenden vidgats mellan stadsdelar och mellan olika befolkningsgrupper i Stockholm. De ökande skillnaderna utgör en stor utmaning för Stockholm på flera sätt. Forskning visar hur växande sociala skillnader bidrar till ökad social oro. Studier visar även att social och ekonomisk ojämlikhet påverkar ett samhälles allmänna välbefinnande och hälsa negativt. De växande skillnaderna är inte bara ett problem för socioekonomiskt utsatta grupper, utan något som påverkar alla stockholmare negativt. Genom att minska skillnader i livsvillkor kan välbefinnandet för alla stockholmare stärkas i ett växande Stockholm, samtidigt som konkurrenskraften stärks ytterligare.

Kompetensförsörjningsfrågor kommer alltmer i centrum och har starka kopplingar till en väl fungerande bostadsmarknad för alla. Konkurrensen om arbetskraft kommer med stor sannolikhet att öka på Stockholms arbetsmarknad. Att attrahera och behålla rätt kompetens är en framtidsfråga för stadens som arbetsgivare. En ny syn på vård- och serviceyrken är avgörande, likaså är det viktigt att höja statusen för de pedagogiska yrkena där rekryteringsbehovet är mycket stort.

Utbildning blir allt viktigare. De flesta elever och föräldrar i Stockholms stad är nöjda med sina skolor. Skolresultaten är också generellt sett bra i Stockholm, jämfört med övriga riket. Men med dagens kompetenskrävande arbetsmarknad är det viktigt att fler slutför sin grund- och gymnasieutbildning. Det är också viktigt att särskilt uppmärksamma pojkmarnas svagare skolresultat.

Stockholm har Sveriges största och mest välfungerande arbetsmarknad. Trots det finns en betydande matchningsproblematik. Redan idag finns en uttalad brist på vissa specialistkompetenser samtidigt som många står utanför arbetsmarknaden. En tydlig svaghet på arbetsmarknaden är att utrikesföddas kompetens inte i tillräcklig omfattning tas till vara. Integration på arbetsmarknaden är en av de viktigaste frågorna för Stockholms utveckling och den framtida kompetensförsörjningen. Denna fråga kommer att bli särskilt aktuell under de närmaste åren, då de ovanligt stora grupper av nyanlända som kommit till Sverige under de senaste åren och som fått eller kommer att få uppehållstillstånd nu behöver komma ut på arbetsmarknaden.

Stockholm har idag ett brett utbud av utbildningar på högskolenivå och stockholmarnas utbildningsnivå stiger kontinuerligt. För att

Stockholm ska bli en världsledande kunskapsregion behöver samverka mellan högre lärosäten, forskare, företag och offentlig verksamhet stärkas. Systemen för att ta till vara, utveckla och kommersialisera regionens innovationer behöver bli bättre.

En viktig förutsättning för att behålla Stockholms konkurrenskraft ligger i förmågan att vara en attraktiv stad för företag att starta och utvecklas i. Direktkontakten med företag sker oftast på lokal nivå. Företagens upplevelse av myndighetskontakten beror i hög grad på hur bemötandet och dialogen med kommunen fungerar. Servicen behöver bli effektivare, mer tillgänglig och reglerna mer tydliga.

Den starka befolkningsökningen har medfört en ökad efterfrågan på bostäder. Idag finns en stor brist på lägenheter, framför allt på små lägenheter och studentbostäder med rimliga hyror. Stadens mål för bostadsbyggande har därför reviderats upp till 140 000 nya bostäder till år 2030. Frågan om bostadsförsörjningen har fått en ökad prioritet i och med de nyanlända stockholmarna som nu behöver bostad.

När staden ökar takten i bostadsbyggandet kommer det att innebära att stadsmiljöerna i stora delar av staden förändras och förtätas. Det kommer att kräva en löpande och strukturerad dialog med stockholmarna om varför det byggs och hur det bäst bör göras för att skapa hög livskvalitet för boende, en god stadsmiljö och en hållbar stadsutveckling. Det finns en stor samstämmighet om att Stockholm bör värna de kvaliteter som finns idag och arbeta för en levande stad även utanför den centrala staden. Det är viktigt att sträva efter stadsdelar med blandade funktioner som boende, arbetsplatser, skolor, handel och service. Då blir stadsdelarna trygga och levande. En stor utmaning i den växande staden är också att via god planering säkra tillgången till kommunalt finansierad service liksom behovet av trivsamma offentliga miljöer såsom parker, grönområden och idrottsytor.

Stockholms stad har en lång tradition av att minska sin miljöpåverkan och har sedan 1990 kunnat uppvisa en utsläppsminskning av växthusgaser med en fjärdedel. Staden har antagit ett mycket ambitiöst mål om att vara fossilbränslefritt år 2040. För att klara av detta behövs en mängd åtgärder och ett aktivt samarbete mellan privata och offentliga aktörer i Stockholmsregionen samt stockholmarna.

Erfarenheter av Vision 2030

I genomförandet av Vision 2030 framgår att det finns en rad erfarenheter av styrkor och svagheter med visionen och dess genomförande. Dessa erfarenheter har varit utgångspunkt för arbetet med ett förslag till ny vision.

Styrkor

- Vision 2030 är, enligt medarbetarenkäten, mycket väl känd hos stadens medarbetare. Stora delar av organisationen ställer sig positiv till att Stockholms stad har formulerat en långsiktig viljeinriktning för utvecklingen.
- Externa samarbetspartners uppskattar att staden har tagit fram en gemensam vision. En vanlig kritik är annars att kommuner saknar en samordnad hållning och att organisationerna är splittrade.
- Visionen har inordnats i stadens styrmodell genom att KF:s inriktningsmål med medellångt tidsperspektiv ska utgå från den långsiktiga målbilden. En lång rad styrdokument, som t.ex. översiktplanen, har fått en tydlig koppling till kommunfullmäktiges långsiktiga ambitioner.
- Visionens struktur med gemensamma teman i stället för en indelning i traditionella politikområden ger förutsättningar för en samsyn och en sammanhållen inriktning. Risken är i annat fall att olika intressenter enbart tar till sig de delar som de är direkt berörda av och att stuprörsperspektivet inte motverkas på det sätt som avsetts.

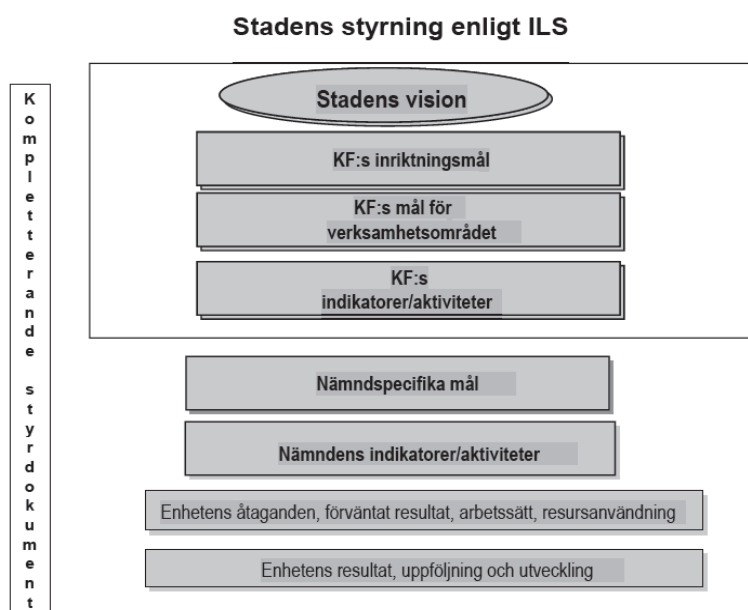
Svagheter

- Det har inte skett någon tillräckligt tydlig eller systematisk uppföljning av visionens genomförande, med undantag för vissa indikatorer och den samlade utvärdering som gjordes under 2013. Det blir därmed svårt att visa på konkreta resultat av stadens visionsarbete, åtminstone i ett kortare tidsperspektiv.
- Förvaltningen av stadens visionsarbete har varit otydlig. Stadsledningskontoret har genomfört ett omfattande internt kommunikationsarbete, men det har inte funnits en organisation för samordning och utveckling av själva insatserna. Risken med detta är att genomförandefrågorna enbart diskuteras internt inom förvaltningar och bolag eller inom mindre utvecklingsprojekt och att samordningsvinster inte tillvaratas.

- Visionens innehåll har delvis upplevts som inte tillräckligt stringent i förhållande till fullmäktiges mål och stadens styrdokument vilket har medfört en otydlighet i styrningen.

Samband med andra budgetuppdrag

Visionen har en central roll i stadens styrsystem och det finns därmed många samband till andra budgetuppdrag.

Fullmäktiges mål på sikt ska enligt modellen ta sin utgångspunkt i visionens långsiktiga mål. Många av stadens kompletterande styrdokument har en direkt eller indirekt koppling till visionen. I många fall kan styrdokumentet ses som en precisering av visionen inom ett specifikt tematiskt område.

Exempel på budgetuppdrag med koppling till visionen är uppdatering av översiktsplanen, revidering av framkomlighetsstrategi, styrdokument inom miljö- och klimatområdet och stadens internationella strategi.

Kommunfullmäktige har vidare fastställt riktlinjer för lokalt utvecklingsarbete. Samtliga stadsdelsnämnder har utifrån dessa utarbetat lokala utvecklingsprogram och för sju särskilt prioriterade stadsdelsnämnder i ytterstaden har en utökad stadsövergripande samordning gjorts. De lokala utvecklingsprogrammen utgår från analyser av lokala förhållanden med inriktning mot respektive nämnds fokusområden och med utgångspunkt i förslaget till vision.

Arbetet inom den sociala hållbarhetskommisionen är en viktig utgångspunkt för förslaget till visionen och ambitionerna att ut-

jämna skillnader mellan stadsdelar och befolkningsgrupper beskrivs också i visionen. Stockholms stad har i samband med beslut om årsredovisning för år 2014 inrättat en social investeringsfond med syfte att motverka utanförskap och social utsatthet. Den ska samordnas med det arbete som bedrivs av kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm samt de lokala utvecklingsprogrammen.

Ytterstadsvisionerna (Vision Järva 2030, Vision Söderort 2030 och Vision Hässelby-Vällingby) har haft en betydelsefull roll för att utveckla respektive områden. Vision Söderort har syftat till att förbättra tryggheten, utbildningsmöjligheter, näringsliv, arbetsmarknad, infrastruktur och stadsbyggnad. Vision Hässelby-Vällingby och Järvavisionens mål har varit att förbättra levnadsvillkoren i stadsdelarna i berörda områden och genom medverkan från boende och samverkan med andra parter skapa en positiv social och ekonomisk utveckling som gör områdena attraktiva.

I förslag till Vision 2040 utvecklas de områden som tidigare hanterats i de tre ytterstadsvisionerna, men utifrån ett samlat helhetsperspektiv för hela staden. Bland annat beskrivs att det i Stockholm år 2040 finns stadsdelar med unika kvaliteter och levande centrum och att nya hållbara stadsmiljöer har vuxit fram i hela staden med en blandning av bostäder, parker, verksamheter och service. I Stockholm känner invånarna sig delaktiga och har inflytande. Detta knyter tydligt an till de mål som finns för de olika ytterstadsvisionerna ovan avseende en ökad service, delaktighet och samverkan. Det gäller även vad som anförs i förslag till Vision 2040 om en utbyggd kollektivtrafik och en integrerad arbetsmarknad.

Vision 2040 och riktlinjer för lokalt utvecklingsarbete är tillsammans med arbetet i den sociala hållbarhetskommisionen och stadens sociala investeringsfond viktiga verktyg i arbetet med att nå målet om en sammanhållen stad. Vision 2040 föreslås gälla för alla delar av Stockholms stad, men de lokala utmaningarna för att nå en hållbar utveckling ser olika ut.

Mot bakgrund av detta har stadsledningskontoret i samband med tertiärrapport 2 för 2016 föreslagit Vision 2040, beslut om kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm i budget 2015, social investeringsfond samt riktlinjer för lokalt utvecklingsarbete ersätter Vision Järva 2030, Vision Söderort 2030 och Vision Hässelby-Vällingby 2030.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av stadsledningskontorets stab.

Stadsledningskontorets synpunkter och förslag

Stadsledningskontoret ser tydliga fördelar med att Stockholms stad fattar beslut om en reviderad vision som, med utgångspunkt från inriktningen i kommunfullmäktiges budget, anger den långsiktiga riktningen. Härmed ges stora möjligheter att kommunicera stadens långsiktiga inriktning internt i organisationen och med externa aktörer. Nämnder och bolagsstyrelser får också ökade möjligheter att fullgöra strategiskt viktiga uppdrag på ett konsekvent sätt.

Det förslag till vision som biläggs detta tjänsteutlåtande hålls på en generell nivå för att ge en ram och övergripande riktning för ett lokalt utvecklingsarbete eller för preciseringar i stadsövergripande styrdokument. Kontoret menar att ett sådant angreppssätt stämmer bäst överens med inriktningen i KF-budget att stärka den lokala demokratin och stockholmarnas inflytande över den lokala utvecklingen. En stor fördel med att använda inriktningsmålen i den nya visionen är att kopplingen till det årliga budgetbeslutet blir avsevärt starkare. Nämnders och bolagsstyrelsers arbete hänger samman med den långsiktiga visionen och det finns en stor potential att löpande identifiera nyckelprojekt för visionens förverkligande.

Stadsledningskontoret ser behov av att vidareutveckla kommunikationen om Vision 2040. Det arbetet bör kopplas till den sociala hållbarhetskommisionens resonemang om att ge alla människor förutsättningar att förverkliga livschanser och stärka sitt välbefinnande.

Förslaget till vision bygger på en löpande uppföljning av hur Stockholm utvecklats i förhållande till målbilden. Kontoret anser att staden bör införa hållbarhetsmått som ett komplement till kommunstyrelsens uppdrag att utveckla formerna för styrning och uppföljning. Fördelen med en sådan ordning är att staden kan fokusera på mått som är centrala för visionen och viktiga för stockholmarna, även om stadens rådighet delvis är begränsad eller om det finns svårigheter att sätta precisa kortsiktiga kvantifierbara mål.

Stadsledningskontoret föreslår sammanfattningsvis att kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige att anta visionen och att ge nämnder och bolagsstyrelser i uppdrag att arbeta i visionens riktning. Samtidigt bör kommunstyrelsen ges i uppdrag att utarbeta en kommunikationsplan och en modell för uppföljning av visionen i enlighet med detta tjänsteutlåtande.